

KULA HALILARININ KOMPOZİSYON ÖZELLİKLERİ VE KULA HALILARINDA KULLANILAN MOTİFLER

ELVAN ANMAÇ*

Anadolu'nun birçok yöresinde dokunmuş ve günümüze kadar ulaşabilen el halıları, birbirinden farklı desen özellikleri ile Türk halı sanatının kompozisyon zenginliğini gözler önüne sermektedir. Dokundukları yörelerin karakteristik özelliklerini taşımaları, el halılarının sanat değerini arttıran özelliklerinden birisidir.

Kula halılarının genel sanat yapısına bakıldığında, komşu halıcılık merkezleri Uşak ve özellikle de Gördes halıları ile benzer karakterler taşıdıkları söylenebilir. Bu yörelerin insanları, yüzyıllardır aynı kültürel ve dinî etkiler altında kalmış, birbirleriyle evlenmiş, birbirlerini ziyaret etmiş ve el sanatlarında da birbirlerinden etkilenmişlerdir. Bu sebeplerden ötürü, Uşak, Gördes ve Kula yörelerine ait bazı halıların, dokuma tekniği, genel görünümü ve bazı motifleri birbirine çok benzemektedir. Üstelik bu benzerlikler yörelerin çok eski halılarında da gözlenmektedir.¹ Bunun nedenleri, yöreler arası yakın ilişkilere, saray için yapılan üretime ve çeyizlik dışında, firmaların talepleri doğrultusunda 19. yüzyıl ortalarından itibaren giderek yoğunlaşan ticarî halı üretimine bağlanabilir. Fakat, yine de Kula halılarının bir çoğunda, bunları diğerlerinden ayırtedebilecek kadar büyük farklılıklar vardır.

Kula halılarının bilinen örnekleri incelendiğinde, bunların daha çok secâde boyutunda ve mihraplı kompozisyon tarzında olduğu görülür. Bu halılar, en belirgin özelliklerine göre ve halkın yakıştıyıp benimsediği özel isimlerle anılırlar. Buna göre Kula halılarının kompozisyon özelliklerine göre 16 grup altında toplamak mümkündür. Bunlar, *Gemili (Mezarlı), Yılanlı, Sinekli, Namazlı, Kömürcü, Dilgozlu, Kafalı (Aslanbaş), Göllü, Bucaklı, İbrikli, Direkli, Bahçeli, Gelinli, Bergam, Elmalı ve Eski Kula'dır*.²

* Yrd. Doç., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü.

¹ Walter A. Hawley, *Oriental Rugs Antique and Modern*, London 1925, s. 171-172.

² Güngör Işıksaçan, *Batı Anadolu'nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerine Araştırmalar*, İzmir 1964, s. 15, 122-124, 129; Stanley Reed, *Oriental Rugs and Carpets*, London 1967, s. 20; 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.

Ancak Kula halılarının sanat özelliklerinin daha rahat değerlendirilebilmesi için, bu çalışmada, halılar zemin kompozisyonları temel alınarak dört ana grupta toplanmıştır. Bunlar, tek mihraplı, çift mihraplı, madalyonlu ve serpme motifli – serbest tasarımlı halılardır.

Kula halılarında en zengin grubu oluşturan tür, mihraplı halılardır. Mihraplı halıları, tek ve çift mihraplı olmak üzere iki grup altında toplamak mümkündür. Tek mihraplı halıların bazı örneklerinde zeminin tamamen boş bırakıldığı görülmektedir. Mihrabın kenarlarında çoğunlukla bir dizi halinde dolaşan çiçek motifleri yer almakta, karanfil başta olmak üzere (Çizim 1, 2), lâle, sümbül, gül (Resim 1, Çizim 3) gibi saray ekolünü yansıtan motiflerin yanında nadiren daha basit çiçek motiflerine de rastlanmaktadır. Mihrap zemininde yer alan süslemeler ise çok zengin çeşitlilik göstermektedir. En çok rastlanan süsleme, kandil şeklinde asılı çiçek buketleri olup, vazo, ibrik (Resim 2, Çizim 4), cami kandili ve şamdan çağrışımlı motiflere de rastlanmaktadır. Bazı örneklerde kandilin, birbirine bağlı üçlü veya tekli çiçek sıraları halinde zemini boydan boya kat ettiği görülmektedir.

Tek mihraplı halılarda bir diğer zemin süslemesi ise, *mezarlı* veya *gemili* olarak bilinen manzaralardır (Çizim 5, 6, 7). Manzara motifinin yerleştirilmesine bağlı olarak bu halıları iki grup altında toplamak mümkündür. İlk grup, mihrap nişinin iki yanına çekilmiş stilize ağaç ve evlerden oluşan küçük manzara kompozisyonlarının ard arda bazen düz, bazen de ters olarak sıralanmasından oluşur. Bu ikili sıralamaların arasında kalan boşluk ise çiçek gruplarıyla doldurulmuştur. İkinci grupta yer alan halılarda, mihrap hücresi içerisinde alt alta tekrar edilen evler ve bunların arasına yerleştirilmiş değişik türde ağaçlar yer almaktadır.³ Bazı durumlarda mihrap nişinin en tepesinde tek başına bir ev veya gemiyi** çağrıştıran bir motif (Çizim 8) bulunmaktadır.

Tek mihraplı halıların bir başka grubunu ise *sütunceli* halılar oluşturur (Resim 2). Bu halıların genel yapısal özelliği; sütuncelerin düz çizgi halinde boydan boya uzanarak ana mihrabı bölmesi ve ana mihrabın iki yanında yarım veya tam ince mihraplar oluşturmasıdır. Sütuncelerin çevresinde çoğunlukla küçük çiçek motiflerinin bir dizi halinde yer aldığı görülmektedir. Bazı halılarda, sütuncelerin içinde de farklı çiçek motiflerine rastlamak mümkündür (Çizim 9, 10).

3 Rüçhan Arık, "Manzaralı Halılar", II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, cilt 5, Maddi Kültür, Ankara 1983, s. 27.

** Oldukça farklı yapısal yorumlarıyla bu motifin Nuh'un Gemisi'ni betimlediği söylenir. 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.

Özellikle 18. yüzyıla ait saray tarzı Kula halılarında, sütunceler; tabanı ve başlığı olan halk tipi halıların sütuncelerinden daha ince ve farklı yapısal özellikler göstermektedirler. Bu tip halılarda genellikle iki olan sütunce sayısı, bazılarında dört, bazılarında ise altıya kadar çıkmaktadır. Sütuncelerin boş zeminde, sade çizgiler halinde uzandığı ve genellikle tepede zarif bir kandilin yerleştirildiği görülmektedir (Resim 2). Bazı örneklerin zemininin tabanına ise çiçek motifleri yerleştirilmiş olup (Çizim 11), çoğunlukla karanfilin değişik yorumlarına tek sıra halinde rastlanmaktadır.

Halk tipi olarak adlandırabileceğimiz sütunceli seccâdelerde ise, sütuncelerin daha kaba bir yapıya büründüğü, etrafını çevreleyen çiçek dizileri ve daha büyük boyutlu kandillerle zeminin daha çok doldurulduğu görülmektedir. Sütunceli halılarda rastlanan bir diğer örnek ise, zemini diyagonal olarak dolduran küçük çiçek motiflerinin yer aldığı Kula halılarıdır.

Tek mihraplı Kula halılarının bir diğer tipi de, özgün karakteristik yapısı ile *bahçe kompozisyonlu* halılardır. Bu halılarda, tepede küçük bir başlıktan ayrılarak tüm kenarları dolaşan ve alt ortada zemine açılan, bahçe duvarı şeklinde bir iç kenar suyu bulunmaktadır. Bu iç kenar suyu, hemen hemen tüm örneklerde, düz bordür çizgileri arasında "S" şeklinde bağlantılarla ilerleyen ve üzerinde yaprak ve lâle çağrışımlı soyut, geometrize formlar taşıyan bir dal süslemesinden meydana gelmiştir (Resim 3). Bahçe girişini andıran karşılıklı küçük iki sütunun altıgen veya sekizgen formundaki başlıkları içinde birer karanfil motifi yer almaktadır (Resim 3, Çizim 12). Bazı örneklerde, mihrap nişinin en üst noktasında ve ya alınlıkta halının dokuma tarihi bulunmaktadır (Resim 1,3). Bahçe girişinde ise çoğunlukla görkemli bir vazo, nadiren ibrik veya kandil yer almaktadır. Bilinen en eski örneği 18. yüzyıl başlarına ait olan *bahçe kompozisyonlu halıların*, bahçe içi zemini, lâle, karanfil, gül, sümbül ve bahar dallarından oluşan ve cenneti temsil ettiği söylenen⁴ bir kompozisyonla doldurulmuştur (Çizim 13). *Bahçeli halıların* iç zemininde az sayıda olsa da, 17. yüzyıl sonlarından başlayan örnekler ile, tek sıra halinde yerleştirilmiş manzara kompozisyonlarına rastlanmaktadır.

Mihrap nişinin üzerindeki alanda bulunan süslemeler de çok çeşitlilik göstermektedirler. Bazı örneklerde bu zemin, mihrabın üç kenarında sedef şeklinde dolaşırken, bazı *sütunceli halılarda*, sütuncelerin içinde de devamlılık göstermektedir. Son derece zengin olan bu zemin süslemelerinde, en çok rastlanan motif çınar yaprağı veya üslûplaşmış karanfil çiçekleridir (Çizim 14).

Saray tarzı Kula halılarında, nişin üzerinde bulunan zemin süslemelerinin en karakteristik olanı, abartılı kalınlığı ile ön plana çıkarılmış, üzerindeki çiçeklerin ikinci planda kaldığı bahar dallarıdır. Ancak bazı örneklerde durum

4 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre,

bunun tam tersi olup, bahar dallarının ikinci planda kalarak üzerindeki çiçek motiflerinin abartılı bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir (Resim 2). *Saray tarzı* örneklerinin bazılarında rastlanan bir diğer özellik de, mihrap nişinin üzerindeki kısmın üstünde yer alan, küçük mihrap nişlerinden oluşmuş bölünmedir. Bu küçük nişlerin üstünde kırık, basit çiçek dalları, alt zeminde ise deforme olmuş rumî kompozisyonlara rastlanır. Motiflerin bu dejenerasyonu kompozisyonun bütününde rahatsız edici olmadığı gibi, halıya ayrı bir özellik kazandırmaktadır.

Bahçeli halıların bazılarında ise, mihrap nişinin üzerindeki bölümün süslenmesinde, bahar dalında yer alan çiçeklerin tamamen kaybolduğu ve dalın arabesk bir karakter kazandığı gözlenmektedir. Tek mihraplı Kula halılarının diğer örneklerinde ise, bahsedilenlerin dışında, mihrap nişinin üst bölümünün süslenmesinde çok farklı kompozisyonlara rastlanmaktadır. Bazı manzaralı ve bahçeli halılarda, oldukça üslûplaşmış ters gemi motiflerini andıran motifler (Resim 3), bazı örneklerde serpmeye çiçekler (Resim 4) bazılarında ise içinde karanfil veya daha basit çiçek motiflerinin yer aldığı çubuklar bulunmaktadır.

Tek mihraplı halıların zemin kompozisyonunun önemli öğelerinden biri de ayaklık ve alınlık (ayetlik) bölümleridir. Çoğunlukla ilk bordür sedefiyle sınırlandırılmış olan bu bölümler, mihrap zemininin alt ve üst kısmında yer almaktadır. İkisinin de olmadığı (Resim 4), ya da sadece ayaklığın bulunduğu örnekler çok azdır. İncelenen saray tarzı seccâdeelerde ise sadece alınlık bulunduğu dikkat çekmektedir. Bahçeli halıların bazılarında, alınlıkların süslenmesinde ayetlere veya hadis-i şeriflere rastlanmaktadır. Ayaklıkların süslenmesinde ise bu tür yazılara yer verilmemiştir.

Tek mihraplı Kula halılarında, alınlık ve ayaklık genelde, ince ve zarif bir bant şeklindedir. Örneklerin bazılarında, bu bantlarda lâle, gül (Resim 3), karanfil (Çizim 36) ve motiflerinin (Resim 2) tek sıra halinde yer aldığı görülmektedir. Saray tarzı örneklerde özenle işlendiği görülen bu motiflerin, halk tipi örneklerde daha dejenere olduğu gözlenmektedir. Üslûplaşmış rumî dalının aralarında çiçek ve hayvansal kökenli motiflerin "S" şeklinde yer aldığı kompozisyonlara daha çok manzaralı halıların alınlık ve ayaklıklarında rastlanmaktadır (Çizim 15). Altıgenlerin içinde veya düz zeminde basit çiçek motiflerinin diyagonal olarak yerleştirildiği alınlıklar da bulunmaktadır. Koyu renk zemin üzerinde yer alan ve ejder motifi olarak nitelendirilen büyük "S" şeklindeki motif dizisinin, 17. yy.'dan itibaren tek mihraplı Kula halılarının alınlık ve ayaklıklarının süslenmesinde sıkça kullanıldığı görülmektedir (Çizim 16). Bunların dışında, çiçek buketli, çınar yapraklı ve çubuklu alınlık ve ayaklıklara da rastlanmaktadır.

Tek mihraplı Kula halılarında bordür, genel yapı içinde çok önemli bir konumdadır. Ana bordür, çok özenle işlenmiş ve görkemli bir yapıya sahip olup, bazı halılarda çok sayıda sedef veya çubuktan oluşturulmuştur (Çizim

17). Saray tarzı Kula halılarında ana bordür, lâle, karanfil, sümbül, gül, rozet çiçek, penç, hatâyî ve hançer yaprak motiflerinden seçilmiş örneklerle oluşturulmuştur. Bu motiflerden bazıları, aslanbaş Kula halılarında "S" şeklinde tüm bordür boyunca devam ederken (Resim 2), bazı örneklerde kartuşlar içinde (Çizim 18) kompoze edilmiştir.

Sütunceli ve manzaralı Kula halılarında, üzerinde lâle, karanfil, sümbül ve gül motifleriyle tasarlanmış çiçek buketlerinden oluşan ana bordüre de sıkça rastlanmaktadır (Çizim 19). Tek mihraplı Kula halılarında dörtlü gruplar halinde; karanfil, çınar yaprağı veya daha farklı bitkisel motiflerden oluşan ana bordüre, 18. yy'dan itibaren rastlanmaktadır.

Ayrıca birçok tek mihraplı Kula halısında, birbirine "S" şeklinde bağlı hatâyî dalları arasında lâle, karanfil, sümbül ve çark-ı felek motifi gibi bitkisel motiflerin yer aldığı bordür örnekleri de bulunmaktadır. Bu tip bordürlerin genişlikleri diğerlerine göre daha azdır.

Üzerinde iki yapraklı bir saptan çıkan son derece küçük çiçek motiflerinin aralıklı olarak tekrar ettiği Kula halılarında yer alan çubuklar, bazı halılarda ana bordürü oluşturmaktadır (Çizim 17). Bu çubukların sayısı genelde 3,5 ve 7*** olarak yapılmış, ancak bazı örneklerde bu sayı 6 veya 11 olarak tespit edilmiştir. Bir çoğunda dönüşümlü olarak siyah ve beyaz rengin yer aldığı çubuk zeminlerinin, bazı halılarda farklı renkte işlendiği görülmektedir. Zaman zaman bu çubukların arasında daha geniş bantlar halinde karanfil süslemeli sedeflere de rastlanmaktadır (Çizim 20). Tek mihraplı Kula halılarında da rastlanan bir diğer bordür örneğinde de, geometrik motiflerle birlikte stilize edilmiş bitkisel motiflerin yer aldığı görülmektedir (Resim 3, 5, Çizim 21, 22).

Kula halılarının en karakteristik sedefi, üzerindeki filizlerle "S" şeklinde dolanan, çok renkli işlenmiş stilize dallardır (Çizim 23). Sedeflerde, son derece stilize olmuş ejder motifi (Çizim 25, 28) ve "S" şeklinde dolanan dal üzerindeki bitkisel motiflere de, (Çizim 29, 30) sıkça rastlanmaktadır. Ayrıca karanfilli (Çizim 31), kirazlı, lâleli, çark-ı felek motifi, rozet çiçekli (Çizim 32), rumîli, pençli (Resim 2) ve "S" motifi (Çizim 33) sedefler de bulunmaktadır.

Zemini sedeften veya bordürden, bordürü de sedeflerden ayıran ince çubuklar ise; zikzag şeklinde, çapraz çizgiler veya çok küçük motiflerden oluşturulmuş ve bordürü daha görkemli kılan kompozisyon öğeleridir.

Tek mihraplı Kula halılarında zemin rengi olarak en çok kırmızı ve lacivert, bunlara ek olarak krem, sarı, siyah nadiren de açık yeşil ve açık mavi kullanılmıştır. Mihrap nişlerinin üzerindeki zeminde, lacivert başta olmak

*** Halk arasında, bu 7'li bordürlerin gökyüzünün 7 katını temsil etmesi amacıyla yapıldığı söylenmektedir. 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.

üzere, sarı, krem, kırmızı ve siyah, bordür zeminlerinde ise, lacivert, kırmızı, mavi, krem, açık sarı ve nadiren de açık yeşilin kullanıldığı görülmektedir. Motiflerde ise, kırmızı, sarı ve mavinin tonları, siyah, krem, devetüyü, kahverengi, lacivert ve yeşile rastlanmaktadır.

Kula halılarında, tek mihraplı halılardan sonra en çok rastlanan tür çift mihraplı halılardır. Mihrapların karşılıklı kullanılarak ortada altıgen bir zemin oluşturduğu kompozisyonlara 18. yüzyıldan başlayarak *Kömürcü Kula* adı verilen örneklerde rastlanmaktadır. Bu halılarda, üstte ve altta birer vazodan (Çizim 34) çıkan geometriize olmuş dalların üzerindeki karanfil, gül, zambak, penç ve hatâyî motifleri dengeli bir dağılım göstermektedir. Halının ortasına yakın bir yere yerleştirilen karemsi formdaki dört hatâyî oldukça dikkat çekicidir. 18. yüzyıla ait örneklerde, kırmızı zemin üzerinde motiflerin beyaz, mavi, sarı, siyah, lacivert ve hatta Kula halılarında çok az rastlanan yeşilin tonlarında işlendiği görülmektedir. 19. yy.'da ise, zemin renginin koyu kırmızı kahverengiye döndüğü, üzerindeki motiflerin kırmızı ağırlıklı olmak üzere sarı, lacivert ve mavi renkte işlendiği dikkat çekmektedir. 20. yy.'a ait bazı örneklerde, siyah zemin üzerinde, sadece kırmızının iki tonu ile motiflerin siluet şeklinde yer aldığı görülmektedir (Resim 6). Siyah zemin üzerindeki kırmızı motiflerin, yörenin jeolojik yapısından esinlenerek, volkan tüfleri arasındaki Kula evlerini temsil etmek amacıyla yapıldığı söylenmektedir.****

19. yy.'dan itibaren görülmeye başlayan pastel renkli Kula halılarının çift mihraplı örneklerinde, mihrabın çevresinin karanfil motifleri ile çerçevelendiği görülmektedir. Bazı örneklerde; ortada, geometrik formda bir madalyon, bazılarında ise tüm zemini boydan boya kat eden, çiçek motiflerinden oluşturulmuş bir hayat ağacı yer almaktadır. Devetüyü zemin üzerinde sarı ve beyaz rengin hakim olduğu, siyah ve kırmızı rengin ise zaman zaman kullanıldığı görülmektedir.

Çift mihraplı Kula halılarının, *Kömürcü Kula* olarak adlandırılan türlerinde, mihrap nişlerinin üstünde ve altında bulunan zeminin süslenmesinde hatâyî ve hançer yapraklı motiflerin kullanıldığı görülmektedir. *Kömürcü Kula halılarının* hemen hemen tüm örneklerinde, bu alanın zemininde kullanılan rengin koyu mavi ve tonları olması bu halıların karakteristik özelliklerinden biri olarak değerlendirilebilir.***** Ayrıca bu halılarda, zemin tabanından başlayarak, karanfil (Çizim 1) ve lâle (Resim 6) gibi bitkisel motiflerin bazen sadece iki kısa kenarı, bazen de dört kenarı dolaştığı görülür. Diğer çift mihraplı

**** 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.

***** Bu alanda mavi rengin kullanılmasının nedeninin gökyüzünü betimlemek olduğu söylenmektedir. 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.

raplı Kula halılarının, mihrap nişlerinin üstündeki ve altındaki zeminlerde ise, diyagonal olarak yerleştirilmiş karanfil ve değişik bitkisel motiflere rastlanmaktadır. Bazı örneklerde ise, üzerinde çiçek motifleri bulunan bir bahar dalının bu zeminin tamamını doldurduğu izlenmektedir.

Çift mihraplı Kula halılarının, *Kömürcü Kula* türlerinde, tek mihraplı halılarda önemli bir kompozisyon ögesi olan alınlık ve ayaklık bölümlerinin olmadığı dikkat çekmektedir. Ancak bazı çift mihraplı Kula halılarında, bu bölümlerin olduğu ve süslenmelerinde, tek mihraplı Kula halılarında kullanılan motiflerin kullanıldığı görülmektedir (Çizim 16).

Çift mihraplı Kula halılarının en karakteristik bordürü yörede “sarı sulu” olarak adlandırılan, bir “S” dalının girintilerinde üçlü karanfil çiçeği ile üçlü rozet çiçeklerin dönüşümlü olarak kompoze edildiği, aralarında lâle ve sümbül motiflerinin yer aldığı bordürdür (Çizim 35). Çoğunlukla sarı zemine işlenen bu bordür, bazı örneklerde lacivert gibi koyu renkli (Resim 6) zeminlere de işlenmiştir. Çift mihraplı Kula halılarında rastlanan bir diğer bordür örneği de, daha önce tek mihraplı Kula halılarının alınlık ve ayaklarında rastladığımız, büyük “S” şeklinde ejder motifinin yer aldığı bordürlerdir (Çizim 16).

Çift mihraplı Kula halılarının sedefleri, genelde ana bordürün iki yanında birer bant şeklinde yer almakta olup tek mihraplı halılarda görülen sedeflerden farklı bir yapısal özellik göstermemektedir. Aynı durum çubuklar için de geçerlidir.

Çift mihraplı halılarda zemin rengi olarak kırmızı, kızıl kahve, siyah, açık sarı, lacivert, kullanıldığı görülmektedir. Mihrabın üzerindeki zeminde, lacivert başta olmak üzere sarı ve krem, son yıllara ait örneklerde ise, mavi, açık kırmızı, kırmızı, siyah, beyaz, yeşil, açık yeşil, lacivert ve deve tüyü rengine rastlanmaktadır. Bordür zeminlerinde, en çok kullanılan renk sarı olup lacivert ve krem, son yıllarda üretilen halılarda bunlara ek olarak kırmızı, açık kırmızı, siyah, mavi, açık yeşil, koyu yeşil, kahverengi ve devetüyü renklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Madalyonlu Kula halılarının ilk örnekleri 18. yüzyıl sonlarından itibaren görülmektedir. Bu halıların en dikkat çekici türlerinden biri *Yılanlı Kula* adıyla anılan türdür. *Yılanlı Kula halılarında*, lacivert veya siyah zemin üzerinde, ortada altıgen bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun ortasındaki karanfil kökenli bir pençten çıkan dallar üzerinde dört tane hatâyî motifi ile birlikte, yine dallar üzerinde yer alan sümbül motifleri, madalyonun çevresinde ise, sümbül, karanfil veya sadece yaprak dizisi bulunmaktadır.

Yılanlı Kula halılarında, madalyonun dışında kalan zeminin iki başında, simetrik olarak yerleştirilmiş kalın bir dalın üzerinde, ortada yer alan görkemli bir karanfil, köşelerde ise, bu alanı dolduracak büyüklükte bir hatâyî ve aşağı doğru sarkan bir lâle motifi yer almaktadır (Çizim 36). Halk arasında

bu tip halıların *Yılanlı Kula* olarak anılmasının nedeni, bu kompozisyon şeklinin kalın dalın ucundaki yapraklarla birlikte yılanı benzetilmesindedir.***** Arada kalan zeminin ise, ince dallar üzerinde gül, sümbül, hatâyî ve rozet çiçek motifleriyle doldurulduğu görülmektedir. *Yılanlı Kula halılarında*, zemin kenarları, bazı örneklerde karanfil dizileri, bazılarında ard arda dizilmiş üçgenlerle süslenmiş iken bazılarında boş bırakılmıştır.

Yılanlı Kula halılarında, kullanılan ana bordürün *kömürcü Kula halılarında* kullanılan "Sarı Sulu" bordür ile aynı olduğu dikkat çekmektedir (Çizim 35). Bordürde zemin rengi olarak çoğunlukla sarı, nadiren lacivert kullanıldığı görülmektedir. Ana bordürün etrafında klâsik Kula sedefleri genelde birer tane, bazende üçlü bantlar halinde yer almaktadır.

Sonuç olarak, Kula halılarının çoğunun mihraplı, bir kısmının madalyonlu daha az bir bölümünün ise, serpme motifli veya serbest tasarımlı olduğu görülmektedir.

KAYNAK KİŞİLER

ÇOLAK, SÜREYYA, 1924 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Kula Mensucat'ın ortaklarından. 1954 – 1984 yılları arasında Kula Mensucat A.Ş.'de çalıştı. Kula Halıları Koleksiyonu'nu İstanbul Sadberk Hanım Müzesi'ne devretti.

KARAGÖZ, HAYRETTİN, 1938 Kula doğumlu, İzmir Ticaret Lisesi mezunu. Karagöz Halı Galerisi'nin sahibi. Karagöz Halı Galerisi 1375 sokak 24/1 Alsancak-İzmir.

***** 20.6.1996 tarihinde Süreyya Çolak'tan alınan şifahi bilgilere göre.